

JUSTYNA ORLICKA

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

REPREZENTANT DO SPRAW ROSZCZEŃ W ŚWIELE POLSKICH PRZEPISÓW IMPLEMENTUJĄCYCH IV DYREKTYWĘ W SPRAWIE UBEZPIECZEŃ KOMUNIKACYJNYCH

Problematyka reprezentantów do spraw roszczeń, z uwagi to, że początek stosowania przepisów zawierających implementację IV dyrektywy w sprawie ubezpieczeń komunikacyjnych¹ odroczone był do dnia 1-go maja 2004 r., dotychczas ciągle traktowana była jako zagadnienie, które nabierze znaczenia dopiero w odległej przyszłości. Obecnie nadszedł jednak czas, aby zająć się analizą odpowiednich przepisów zawartych w ustawie o ubezpieczeniach obowiązkowych² i w ustawie o działalności ubezpieczeniowej³. Przepisy te stanowią wszak materię legislacyjną, z którą polskiemu środowisku ubezpieczeniowemu przyjdzie się stykać bezpośrednio. Specyfika

¹ Dyrektywa 2000/26/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 maja 2000 r. w sprawie koordynacji przepisów prawnych Państw Członkowskich dotyczących ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych oraz zmiany dyrektyw Rady 73/239/EWG i 88/357/EWG – dalej zwana IV dyrektywą.

² Chodzi o ustawę z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz.U. Nr 124, poz. 1152) – dalej zwana ustawą o ubezpieczeniach obowiązkowych.

³ Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. (Dz.U. Nr 124, poz. 1151).

rozważań nad tymi zagadnieniami polega na tym, że ani na chwilę nie można tracić z oczu postanowień samej IV dyrektywy. Wyznacza ona bowiem cele, które każdy ustawodawca krajowy miał obowiązek osiągnąć, wydając stosowne przepisy prawa krajowego.

Instytucja reprezentanta do spraw roszczeń została uregulowana w rozdziale 5 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, jej tylko poświęconym. Przepisy tego rozdziału formułują obowiązek wyznaczenia reprezentantów do spraw roszczeń przez zakłady ubezpieczeń oraz określają zasady działania reprezentantów. Kwestie o charakterze publicznoprawnym, związane z realizacją obowiązku wyznaczenia reprezentantów przez ubezpieczycieli, uregulowane zostały w ustawie o działalności ubezpieczeniowej (chodzi tu w szczególności o powiązanie możliwości uzyskania lub utrzymania zezwolenia na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej ze spełnieniem obowiązku wyznaczenia reprezentantów do spraw roszczeń).

1. DO KIEDY NALEŻY WYZNACZYĆ REPREZENTANTÓW?

System IV dyrektywy zaczął działać w Unii Europejskiej 20 stycznia 2003 r. Polska, przystępując do Unii 1 – go maja 2004 r., miała więc włączyć się do struktur już działających w dotychczasowych państwach członkowskich. Na podstawie przepisów nowych ustaw ubezpieczeniowych nie było to jednak takie oczywiste.

Zgodnie z art. 162 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, przepisy jej rozdziału 5 – „Reprezentant do spraw roszczeń”, *stosuje się od dnia uzyskania członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej*. Zawarty w tym rozdziale art. 78 ust. 1 nakazuje zakładom ubezpieczeń wyznaczyć swoich reprezentantów do spraw roszczeń. Z obydwu tych przepisów łącznie wynika zatem, że zakłady ubezpieczeń, w dniu uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii, mają już posiadać całą sieć swoich reprezentantów. Takie rozstrzygnięcie umożliwiłoby płynne włączenie się Polski do systemu IV dyrektywy z dniem 1-go maja 2004 r.

Polski ustawodawca nie był jednak konsekwentny w kwestii obowiązku ustanowienia reprezentantów. Art. 244 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej stanowił bowiem następująco: *Zakłady ubezpieczeń [...], są obowiązane do ustanowienia reprezentantów do spraw roszczeń [...], w terminie 12 miesięcy od dnia uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej.* Przytoczone: art. 244 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej i art. 162 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych zawierały normy tej samej rangi, które były całkowicie ze sobą sprzeczne. Jakże mogły być konsekwencje takiego stanu prawnego?

Powołując się na art. 244 ustawy o działalności ubezpieczeniowej polski zakład ubezpieczeń X daje sobie czas do 1 maja 2005 r. na powołanie swoich reprezentantów w pozostałych państwach członkowskich Unii Europejskiej. W tym czasie pewien np. Szwed ulega w Polsce wypadkowi komunikacyjnemu, którego sprawca był ubezpieczony w zakresie komunikacyjnego OC w zakładzie X. Szwed wraca do swego kraju i szuka wyznaczonego tam reprezentanta do spraw roszczeń zakładu X. Tamtejszy ośrodek informacji zawiadamia go, że taki reprezentant nie został ustanowiony. Poszkodowany ma zatem podstawę, żeby zwrócić się o odszkodowanie do szwedzkiego organu odszkodowawczego – i otrzymuje je. Szwedzki organ występuje o zwrot spełnionego świadczenia do polskiego organu odszkodowawczego, który wypłaca odpowiednie środki. Po tej wypłacie polski organ ma roszczenie regresowe do odpowiedzialnego zakładu ubezpieczeń X. Zakład ten odmawia jednak zwrotu spełnionego świadczenia powołując się na przepis art. 244 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej – i ma do tego pełne prawo.

Wspomniana sprzeczność obu przepisów została jednak dostrzeżona przez ustawodawcę tuż przed przystąpieniem do Unii. Dnia 20 kwietnia 2004 r. wydana została ustawa, która zmieniła przepis art. 244 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej. W nowym brzmieniu stanowi on wyraźnie, że zakłady ubezpieczeń mają obowiązek wyznaczenia swoich reprezentantów do spraw roszczeń z dniem uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej.

Dzięki tej nowelizacji zostało jednoznacznie rozstrzygnięte, kiedy Polska włączyła się do systemu IV dyrektywy.

2. OBOWIĄZEK WYZNACZENIA REPREZENTANTÓW

Art. 4 ust. 1 IV dyrektywy formułuje następujący nakaz: *Każde Państwo Członkowskie podejmie wszelkie niezbędne środki aby zapewnić, że wszystkie zakłady ubezpieczeń (prowadzące działalność w zakresie ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych – skrót aut.) wyznaczą swoich reprezentantów do spraw roszczeń w każdym Państwie Członkowskim innym niż to, w którym otrzymały urzędowe zezwolenie*⁴. Specyfika dyrektywy jako aktu prawnego polega na tym, że adresatami zawartych w niej obowiązków są państwa członkowskie, stąd też bierze się szczególny sposób formułowania jej przepisów. Każde z państw członkowskich implementując dyrektywę wydaje odpowiedni do osiągnięcia wyznaczonych przez nią celów akt prawa krajowego. Przepisy implementujące dyrektywę mają zatem zupełnie inny krąg adresatów niż sama dyrektywa – są nimi wszystkie podmioty podlegające prawu tego państwa.

Analizując instytucję reprezentanta do spraw roszczeń należy zwrócić uwagę na to, że oparta jest ona zawsze na dwóch porządkach prawnych, których zakresy oddziaływania nie pokrywają się. Każde państwo członkowskie musi po pierwsze nałożyć na zakłady ubezpieczeń w nim działające obowiązek wskazania swoich reprezentantów do spraw roszczeń za granicą oraz, po drugie, uregulować działalność reprezentantów obcych zakładów ubezpieczeń na swoim terytorium.

Rozważając pierwszą ze wspomnianych kwestii należy mieć na uwadze oczywistą zasadę, że państwo członkowskie może nałożyć obowiązek wyznaczenia reprezentantów tylko na te zakłady ubez-

⁴ Tłumaczenie to zostało dokonane na użytek książki: J. ORLICKA, M. ORLICKI, *Europejski system dochodzenia roszczeń ubezpieczeniowych za wypadki komunikacyjne za granicą. Komentarz*, Bydgoszcz-Poznań 2003. Z tej publikacji pochodzą również wszystkie pozostałe tłumaczenia tekstu IV dyrektywy, zawarte w niniejszym artykule.

pieczeń, których działalność podlega przepisom administracyjnym tego państwa w tym zakresie. Możliwe jest to w odniesieniu do dwóch grup zakładów ubezpieczeń.

Pierwszą stanowią zakłady ubezpieczeń mające siedzibę w tym państwie, co oznacza, że również w tym państwie otrzymały zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej. Zakłady ubezpieczeń mające siedzibę w którymś z państw członkowskich Unii Europejskiej korzystają ze swobody świadczenia usług ubezpieczeniowych, co oznacza, że nie potrzebują odrębnych zezwoleń na utworzenie swych oddziałów w innych państwach członkowskich.

Drugą grupę podmiotów, na które państwo członkowskie może nałożyć obowiązek wyznaczenia reprezentantów, stanowią oddziały zakładów ubezpieczeń mających siedzibę poza Unią Europejską, działające w tym państwie na podstawie zezwolenia wydanego przez organ nadzoru tego państwa. Zakład ubezpieczeń mający siedzibę poza Unią musi ubiegać się o zezwolenie na prowadzenie działalności odrębnie w każdym państwie członkowskim, w którym chce otworzyć swój oddział. Nie korzysta bowiem ze swobody świadczenia usług ubezpieczeniowych.

Przekładając powyższe rozważania na grunt polski stwierdzić należy, że nasz ustawodawca powinien nałożyć obowiązek wyznaczenia reprezentantów do spraw roszczeń na:

1) krajowe zakłady ubezpieczeń (w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy o działalności ubezpieczeniowej⁵) oraz,

2) działające w Polsce główne oddziały zakładów ubezpieczeń z państw nie będących członkami Unii Europejskiej (art. 2 pkt 3 w/w ustawy⁶).

⁵ Zgodnie z tym przepisem krajowy zakład ubezpieczeń to: *przedsiębiorca w rozumieniu ustawy Prawo działalności gospodarczej, z siedzibą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.*

⁶ Zgodnie z tym przepisem główny oddział to: *oddział, w rozumieniu ustawy Prawo działalności gospodarczej, zakładu ubezpieczeń z państwa nie będącego państwem członkowskim Unii Europejskiej.*

Polskie przepisy nie mogą natomiast nakładać obowiązku wyznaczenia reprezentantów na działające w Polsce oddziały zakładów ubezpieczeń mających siedzibę w którymś z państw członkowskich Unii Europejskiej (w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy o działalności ubezpieczeniowej⁷). Zakaz ten odpowiednio dotyczy każdego innego państwa członkowskiego. Wynika on jasno z przytoczonego powyżej art. 4 ust. 1 IV dyrektywy, który wskazuje, że obowiązek taki ma zostać nałożony na *zakład ubezpieczeń* – a nie na jego oddział. A zatem władny jest to uczynić jedynie ustawodawca tego państwa członkowskiego, w którym zakład ubezpieczeń ma siedzibę.

Tej prawidłowości nie dostrzegł w ogóle polski ustawodawca, który w art. 78 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych zawarł następujący zapis: *Zakład ubezpieczeń wykonujący działalność ubezpieczeniową w zakresie ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych (skrót – aut.) ustanawia w każdym państwie członkowskim Unii Europejskiej reprezentanta do spraw roszczeń*. Termin: *zakład ubezpieczeń* nie został zdefiniowany ani na gruncie ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, ani na gruncie ustawy o działalności ubezpieczeniowej. Ta ostatnia definiuje jednak następujące pojęcia: *krajowy zakład ubezpieczeń* (art. 3 pkt 5) oraz *zagraniczny zakład ubezpieczeń* (art. 2 pkt 16). Pośród zagranicznych zakładów ubezpieczeń należy ponadto wyróżnić: zakłady mające siedzibę w państwie członkowskim Unii Europejskiej innym niż Polska, prowadzące w Polsce działalność w formie oddziału oraz zakłady ubezpieczeń mające siedzibę w państwie nie będącym członkiem Unii Europejskiej, prowadzące w Polsce działalność w formie głównego oddziału. Na gruncie wykładni pozostałych przepisów obu ustaw nie budzi wątpliwości, że pod pojęciem *zakładów ubezpieczeń* kryją się zarówno krajowe, jak i zagraniczne zakłady ubezpieczeń. A zatem należy przyjąć, że termin ten ma takie samo znaczenie także na gruncie art. 78 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych. Sprawia

⁷ Zgodnie z tym przepisem oddział to: *oddział, w rozumieniu ustawy – Prawo działalności gospodarczej, zakładu ubezpieczeń z państwa członkowskiego Unii Europejskiej*.

to, że polski ustawodawca w art. 78 nakłada obowiązek wyznaczenia reprezentantów na działające w Polsce oddziały zakładów ubezpieczeń z innych państw członkowskich Unii Europejskiej w sytuacji, gdy z IV dyrektywy jasno wynika, że obowiązek taki można nałożyć jedynie na zakład ubezpieczeń.

To szkodliwe rozwiązanie nie jest pozbawione dalszych konsekwencji prawnych. Art. 129 ust. 1 ustawy o działalności ubezpieczeniowej stanowi, że *zagraniczny zakład ubezpieczeń z państwa członkowskiego Unii Europejskiej, wykonujący działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jest obowiązany stosować prawo polskie, chyba że co innego wynika z umowy międzynarodowej, której Rzeczpospolita Polska jest stroną*. A zatem oddział zagranicznego zakładu ubezpieczeń podlega m.in. przepisowi art. 78 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych – ma zatem obowiązek wyznaczyć swoich reprezentantów do spraw roszczeń. W przypadku, gdy oddział nie przestrzega prawa polskiego, organ nadzoru ma obowiązek podjąć stosowne działania.

Przekroczenie kompetencji przez polskiego ustawodawcę nie jest jedynym problemem, jaki pojawia się na gruncie art. 78 ust. 1. Zasada wyznaczania reprezentantów zawarta w art. 4 ust. 1 IV dyrektywy została sformułowana następująco: ubezpieczyciele mają ustanowić swoich reprezentantów w *każdym Państwie Członkowskim innym niż to, w którym otrzymali urzędowe zezwolenie* (zezwolenie na prowadzenie działalności). Ustawodawca europejski posłużył się kryterium posiadania zezwolenia na prowadzenie działalności w danym państwie, jako kluczem powoływania reprezentantów. *Ratio legis* przyjęcia takiej, a nie innej zasady powoływania reprezentantów, wyjaśniają przepisy jurysdykcyjne obowiązujące na obszarze Unii Europejskiej⁸. Skrótowo rzecz ujmując, reprezentanci

⁸ Na obszarze Unii Europejskiej kwestię jurysdykcji regulują dwa akty prawne. Pierwszym z nich jest Rozporządzenie Rady nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych. Postanowienia tego rozporządzenia obowiązują we wszystkich państwach członkowskich za wyjątkiem Danii. W stosunkach z Danią

danego zakładu ubezpieczeń mają być ustanowieni we wszystkich tych państwach członkowskich, w których poszkodowani nie mają możliwości wytoczenia powództwa przeciwko temu zakładowi⁹. Mimo tego, że zasada powoływania reprezentantów jest całkowicie zdeterminowana przez przepisy jurysdykcyjne, brak wyraźnego nawiązania do tych przepisów należy ocenić jako słuszny. Procedura cywilna jest oczywiście niezbędna do egzekwowania przepisów prawa ubezpieczeniowego, ale bez wątplenia nie są to pokrewne dziedziny prawa. Stąd nawiązanie w IV dyrektywie do rozporządzenia Rady 44/2001 i konwencji brukselskiej byłoby zabiegiem, który wysoce skomplikowałby wykładnię dyrektywy. Należy zatem bardzo pozytywnie ocenić to, że ustawodawca europejski, konstruując klucz powoływania reprezentantów posłużył się odniesieniem do innych przepisów prawa ubezpieczeń.

Dlaczego IV dyrektywa przewiduje, że reprezentanci do spraw roszczeń mają być powołani tylko w tych państwach, w których poszkodowani nie mogą pozwać odpowiedzialnego zakładu ubezpieczeń? Dlatego, że skoro osoba poszkodowana w wypadku komunikacyjnym za granicą ma możliwość sądowego dochodzenia roszczenia odszkodowawczego od odpowiedzialnego zakładu ubezpieczeń w swoim kraju, nie potrzebuje dodatkowej, pozasądowej drogi dochodzenia swoich roszczeń. Z założenia droga ta jest bowiem mniej skuteczna niż sądowa. Rzeczywista potrzeba istnienia nowej, pozasądowej możliwości dochodzenia roszczeń we własnym kraju, dotyczy tylko tych poszkodowanych, którzy nie mogą wytoczyć powództwa w państwie swojego miejsca zamieszkania. I tylko im służyć ma system IV dyrektywy w kształcie wynikającym z tego aktu prawnego.

Tymczasem polski ustawodawca nakazuje w art. 78 ust. 1, żeby zakład ubezpieczeń wyznaczył swoich reprezentantów do spraw

wiążące pozostają postanowienia konwencji brukselskiej z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń w sprawach cywilnych i handlowych. Na tle postanowień obu tych aktów sytuacja poszkodowanego w wypadku komunikacyjnym za granicą przedstawia się tak samo.

⁹ Szeroko na ten temat J. ORLICKA, M. ORLICKI, *op. cit.*, s. 41 i n.

roszczeń w każdym państwie członkowskim Unii Europejskiej. Takie rozwiązanie wychodzi znacząco poza cel zakreślony przez IV dyrektywę, a przy tym jest całkowicie zbędne dla ochrony polskich poszkodowanych. Oznacza ono bowiem m.in., że polski zakład ubezpieczeń musi wskazać swojego reprezentanta także w Polsce. Podobnie zakład ubezpieczeń mający siedzibę poza Unią Europejską, który prowadzi w Polsce działalność w formie głównego oddziału musi wyznaczyć tu swojego reprezentanta. Ponadto, w odniesieniu do działającego w Polsce oddziału zakładu ubezpieczeń z Unii Europejskiej oznacza to, że powinien on wyznaczyć swoich reprezentantów m.in. w Polsce oraz w państwie, w którym znajduje się siedziba zakładu. A zatem w odniesieniu te tej ostatniej grupy należy zauważyć, że nie dość, że polski ustawodawca nakłada na nią obowiązki, których nie ma prawa nałożyć, to w dodatku są one zakreślone w sposób nieprawidłowy.

3. ZASADY DZIAŁANIA REPREZENTANTA

Jak zostało wspomniane powyżej, każde państwo członkowskie nakłada na ubezpieczycieli obowiązek wyznaczenia swoich reprezentantów do spraw roszczeń za granicą, a ponadto reguluje działalność reprezentantów zagranicznych zakładów ubezpieczeń na swoim terytorium. Oczywistym jest, że państwo nie ma kompetencji do regulowania działalności reprezentantów swoich zakładów ubezpieczeń za granicą. Na podstawie przepisów Rozdziału 5 Ustawy można mieć poważne wątpliwości, czy polski ustawodawca miał na względzie te zasady. Literalna wykładnia przepisów art. 80 – art. 83 implikuje wniosek, że polski ustawodawca wydał przepisy regulujące działalność nie tylko reprezentantów zagranicznych zakładów ubezpieczeń w Polsce, ale także reprezentantów polskich zakładów ubezpieczeń za granicą! Wymownym tego przykładem jest art. 81 ust. 3, który stanowi: *Reprezentant do spraw roszczeń prowadzi postępowanie wyjaśniające w języku lub językach urzędowych państwa członkowskiego Unii Europejskiej, w którym poszkodowany ma miejsce zamieszkania lub siedzibę.*

W związku z tym, że terytorialny zasięg obowiązywania ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych kończy się na granicy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej, oczywistym jest, że działalność reprezentantów polskich zakładów ubezpieczeń podlega prawu tego państwa członkowskiego, w którym zostali oni ustanowieni. Wymienione przepisy ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych odnoszą się zaś jedynie do reprezentantów działających na terytorium Polski. Duża część tych regulacji jest sprzeczna z IV dyrektywą, przy czym sprzeczność ta działa na niekorzyść polskich podmiotów, a szczególnie polskich poszkodowanych, których system ma za zadanie chronić.

Po pierwsze zastrzeżenia budzi art. 81 ust. 1, który stanowi: *Reprezentantem do spraw roszczeń może być osoba prawna lub osoba fizyczna dająca rękojmię należytego wykonywania czynności likwidacyjnych i regulowania płatności odszkodowawczych [...]*. Postanowienie to narusza wyraźnie art. 4 ust. 2 IV dyrektywy, który stanowi, że: *Wybór reprezentantów do spraw roszczeń należy do zakładów ubezpieczeń. Państwa Członkowskie nie mogą ograniczać tego wyboru*. Wymóg wiarygodności finansowej reprezentanta jest niewątpliwym ograniczeniem wyboru ubezpieczycieli. Ponadto zawężenie kręgu podmiotów prawa, które mogą spełniać obowiązki reprezentanta jedynie do osób fizycznych i prawnych, eliminuje z tej dziedziny działalności wszystkie spółki osobowe (czyli np. kancelarie prawnicze). Rozwiązanie to jest niezgodne z przytoczonym art. 4 ust. 2 IV dyrektywy, a ponadto godzi w interesy polskich przedsiębiorców.

Istotny problem zawarty jest także w art. 83 Ustawy. Przepis ten określa obowiązki reprezentanta¹⁰ w razie, gdy poszkodowany zgłosi mu swoje roszczenie odszkodowawcze. Kwestia ta jest jednym z kluczowych zagadnień IV dyrektywy, decydującym o skuteczności działania całego systemu.

¹⁰ Obowiązki te są jednakowe dla reprezentanta i zakładu ubezpieczeń. Dla przejrzystości rozważań będę wymieniać tylko reprezentanta, mając jednak na względzie to, że dotyczą one w równym stopniu zakładu ubezpieczeń.

Zgodnie z art. 4 ust. 6 lit.(a) IV dyrektywy w przypadku nie budzącym wątpliwości (czyli gdy odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń jest bezsporna i określona została wysokość odszkodowania) reprezentant ma obowiązek przedstawić poszkodowanemu w terminie 3 miesięcy od dnia zgłoszenia roszczenia ofertę zapłaty odszkodowania z uzasadnieniem. Art. 83 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych sprowadza ten obowiązek reprezentanta do *udzielenia odpowiedzi na zgłoszone żądanie wraz z uzasadnieniem*. W żadnym wypadku nie można twierdzić, że oferta i odpowiedź to to samo. Fakt przedstawienia poszkodowanemu oferty odszkodowania oznacza, że reprezentant przeprowadził i zakończył postępowanie w jego sprawie. Odpowiedź to natomiast o wiele mniej – sprowadza się ona bowiem do bliżej nieokreślonej reakcji reprezentanta na zgłoszone roszczenie. W rezultacie trzymiesięczny termin wyznaczony w art. 83 ust. 1 nie jest terminem zakończenia postępowania przez reprezentanta, a jedynie jego podjęcia.

Brak jest jakiegokolwiek innego przepisu polskiego prawa, w którym można by poszukiwać terminu zakończenia postępowania przez reprezentanta. Nie da się bowiem zastosować art. 14 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, który mówi o terminie wypłaty odszkodowania z ubezpieczenia obowiązkowego przez zakład ubezpieczeń. Niemożność powołania się na ten przepisy wynika z tego, że w art. 83 ust. 1 i art. 14 chodzi o różne obowiązki.

Szczególnie istotna jest regulacja dotycząca obowiązków reprezentanta w przypadku, gdy sprawa budzi wątpliwości, co ma miejsce wówczas, gdy odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń jest kwestionowana lub nie została jednoznacznie ustalona lub wysokość odszkodowania nie została w pełni ustalona. W takich przypadkach art. 4 ust. 6 lit.(b) IV Dyrektywy nakazuje, aby reprezentant w terminie trzech miesięcy przedstawił *uzasadnioną odpowiedź na poszczególne żądania zawarte w roszczeniu*. W przypadkach budzących wątpliwości mamy do czynienia z negatywnym stanowiskiem reprezentanta względem zgłaszanego roszczenia. Z tego powodu ustawodawca europejski przewidział szczególne wymagania co do reakcji reprezentanta – jego odpowiedź ma jasno i precyzyjnie przekazywać poszkodowanemu sta-

nowisko reprezentanta. Odpowiedź musi być rzeczowo uzasadniona, co oznacza, że powinna w sposób spójny wyjaśniać zajęte stanowisko wobec wszelkich postawionych twierdzeń i żądań poszkodowanego¹¹.

Polski ustawodawca całkowicie rozminął się z ową precyzyjnie wyważoną konstrukcją obowiązków reprezentanta zawartą w art. 4 ust. 6 lit.(b) IV dyrektywy. W art. 83 ust. 2 stwierdził bowiem, że w przypadkach budzących wątpliwości *zakład ubezpieczeń lub jego reprezentant do spraw roszczeń są obowiązani do poinformowania o tym poszkodowanego*. Ochrona poszkodowanego w przypadku negatywnej odpowiedzi reprezentanta została zatem sprowadzona do całkowitej iluzji. Reprezentant ma obowiązek jedynie poinformować o tym, że odmawia spełnienia świadczenia, przy czym informacja ta nawet nie musi być uzasadniona. Przy takim rozwiązaniu przyjętym dla sytuacji, gdy rozstrzygnięcie reprezentanta jest niekorzystne dla poszkodowanego, kuriozalnym jest nakazywanie reprezentantom w art. 83 ust. 1 udzielania odpowiedzi z uzasadnieniem w przypadku, gdy chcą zapłacić odszkodowanie.

Przepisy art. 83 stanowiące implementację art. 4 ust. 6 IV dyrektywy żadną miarą nie realizują celu wytyczonego przez ustawodawcę europejskiego. Pozbawiają one poszkodowanych bardzo istotnych uprawnień, co sprawia, że ich ochronna funkcja jest czystą fikcją. Podkreślenia wymaga fakt, że opisana niezgodność przepisów ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych z IV dyrektywą uderza w polskich poszkodowanych i jednocześnie czyni pozycję zagranicznych ubezpieczycieli o wiele dogodniejszą niż pozwala na to dyrektywa.

CLAIMS REPRESENTATIVE IN THE LIGHT OF POLISH PROVISIONS IMPLEMENTING THE FOURTH MOTOR INSURANCE DIRECTIVE

Summary

The Fourth Motor Insurance Directive (Directive 2000/26/EC) has been implemented into Polish law in the provisions of The Compulsory

¹¹ Szeroko na ten temat J. ORLICKA, M. ORLICKI, *op. cit.*, s. 54 i n.

Insurance, Insurance Guarantee Fund and Polish Motor Insurers' Bureau Act from 22nd May 2003. The paper presents a model of claims representative resulting from the provisions of the above mentioned Act and examines the accuracy of the implementation. With that end in view, the paper also gives a brief description of a model of claims representative contained in the provisions of the Directive.

The paper discusses the following matters: a deadline for assigning claims representatives, which binds Polish insurance undertakings – a problem resulting from contradictions in the present law; analysis of an obligation to assign claims representatives in order to determine who the Polish legislator may burden with such an obligation – and conclusion that a flagrant exceeding of competence occurred in this field; analysis of an obligation to assign claims representatives, taking into consideration where representatives are to be assigned – and conclusion that the obligation is defined too widely, illogically and exceeds aims set by the Directive; the way the Polish legislator has formed obligations of claims representatives in case an injured party has made a claim – and conclusion that the position of Polish injured parties is worse than a minimum standard resulting from the Directive.